

Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi

*Institute of Public Administration
Journal of Social Sciences*

Cilt 3, Sayı 5, Kış/Aralık 2023

İNTİHAR EDEN DÖRT ŞAİRİN TEMEL DUYGU SÖZCÜKLERİ KULLANIMI, BENZERLİKLER VE FARKLILIKLAR

**The Use Of Basic Emotion Words, Similarities and Differences of Four
Poets Who Committed Suicide**

Araştırma Makalesi • Research Article

DOI [10.5281/zenodo.10416974](https://doi.org/10.5281/zenodo.10416974)

Adem Göçer

Milli Eğitim Bakanlığı

Öğretmen

ademgocer@gmail.com

0000-0002-2513-5660

Doç. Dr. Ferdi Bozkurt

Anadolu Üniversitesi

Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

ferdib@anadolu.edu.tr

0000-0002-2209-8673

Geliş Tarihi/Received: 01.09.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 02.11.2023

Atıf/Citation

Göçer, A., Bozkurt, F (2023). İntihar Eden Dört Şairin Temel Duygu Sözcükleri Kullanımı, Benzerlikler ve Farklılıklar. *Kamu Yönetimi Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*. (5), 75-120.

Kamu Yönetimi Enstitüsü

Türkiye Kamu Çalışanları Kalkınma ve Dayanışma Vakfı kuruluşudur

Öz

İnsanoğlu duygularını ilk aşamada sözlerle ortaya koymuş, sözlü edebiyatı oluşturmuş daha sonra da yazıyla birlikte ilk edebî metinlerden olan şiirlerle ifade etmeye çalışmıştır. Bunu bir üst seviyeye taşıyanlar, duygu ve düşüncelerini şiirlerle sanata dönüştürmüştür. Bununla birlikte özellikle günümüzde bazı şairler hayatlarını, modern dünyanın olumlu ya da olumsuz getirilerinin yanında, aşırı duygusal yoğunlukları, anlam arayışları, çaresizlik ve çıkmazları sonucu intiharla sonuçlandırabilmektedirler. Türk edebiyatında hayatını intiharla sonlandırmış dört şairin şiirlerindeki temel duyguları belirleyip benzerlik ve farklılıkların ortaya konularak, içinde buldukları psikolojik durumun ve duygu yoğunluğunun belirlenmesi, bunlarla bağlantılı davranışın ortaya çıkarılması açısından önem arz eder. Bu fikirden hareketle oluşturulan çalışmamız betimsel nitelikte olup edebiyatımızdaki intihar eden dört şair belirlenen kriterler özelinde amaçlı örnekleme ile seçilmiştir. Seçilen bu şairlerin şiir kitaplarındaki toplam 416 şiir belirlenen temel duygu sözcükleri bakımından incelenmiştir. Elde edilen bulgular frekans halinde tablolaştırılarak betimsel içerik analizi yöntemi ile yorumlanmış ve çıkarsamalar yapılmıştır.

Anahtar Sözcükler: intihar, duygu sözcükleri, şiir, şair

Abstract

Mankind has revealed its feelings with words in the first stage, created oral literature and then tried to express it with poetry, which is one of the first literary texts, together with writing. He transformed his feelings and thoughts into art with poems. However, today's poets, in particular, end their lives with suicide as a result of their extreme emotional intensity, search for meaning, desperation and deadlock, as well as the positive or negative returns of the modern world. In Turkish literature, it is important to determine the basic emotions in the poems of four poets who ended their lives with suicide, to reveal the similarities and differences, and to determine the psychological state and emotional intensity they are in, and to reveal the behavior related to them. Based on this idea, our study is descriptive and four poets who committed suicide in our literature were selected with purposeful sampling according to the determined criteria. A total of 416 poems in the poetry books of these selected poets were examined in terms of the determined basic emotion words. The obtained findings were tabulated in frequency form, interpreted by descriptive content analysis method and inferences were made.

Keywords: suicide, emotion words, poetry, poet

Giriş

Edebiyatın, batı dillerindeki karşılıklarında yazı kavramı mevcut olup ilk bakışta yazılı metinleri çağrıştırdığı bir gerçektir. Ayrıca yazının bilinmediği çağlarda destanların ve her devirde yazılı olmayan edebi ürünlerin bulunduğu varsayılarak sözlü edebiyatın olduğu kabul edilir. Batı’da güzel sanatlarla ilgili teorik konular gelişme kaydettikçe edebiyat da bu sanatlardan biri olarak benimsenmiş, sanatın tarifi, amacı, din, ahlak, felsefe, toplum vb. alanlarla ilgili problemler edebiyatında problemleri kabul edilmiştir (Okay, 1994: 395).

Dış dünyada oluşan olayların kendisini doğrudan ya da dolaylı olarak etki etmesiyle insan, duygu ve düşüncelerini sözlü veya yazılı olarak ortaya koymuş, ruhunun derinliklerindeki güzellik duygusunu ifade etme imkânı elde etmiştir. Bir tabiat olayı veya yaşanan acı bir hadise, ölüm veya yaralanma; kısaca insani olan her türlü sebep ve bahane edebiyata ve özellikle şiire malzeme olmuştur (Turan, 2008: 367).

Bununla birlikte intihar, bireylerin yaşadığı çıkmazlar sonucunda, çaresizlik halinde ortaya çıkan ve özellikle son iki yüzyıldır modernizm ve postmodernizmin getirileriyle beraber artan bir eylem ve olgu (Polat, 2014: 147) olup bir edebiyat türü olarak şiirlerde doğrudan veya dolaylı olarak işlenmektedir.

1.1. İntihar Kavramı, Tanımı

İnsanlık tarihi kadar eski olan intihar eylemi orta çağda Latince “kendini öldürme, katletme” manasında, “sui homicidia” veya “sui

ipisus homicidium” deyimleriyle ifade ediliyordu. Latince “sui-kendi” ve “cedera-öldürmek” köklerinden gelen “suicidum” kelimesi ilk defa Fransızcada Abbe Desfotaines tarafından kullanılmış ve 1773’te “*de Dictionaire de L’Academie*” de yer almıştır. Türkçede ise Tanzimat döneminde kullanılmaya başlanmıştır. Bu dönemde batı dillerinden Türkçeye çevrilen eserlerde “suicide” sözcüğüne karşılık olarak kendini katletme manasında “intihar” sözcüğü kullanılmaya başlanmıştır (Arkun, 1978: 25).

Arapça kökenli olan bu kelime ‘nahr’ kelimesinden türetilerek dilimize yerleşmiş olup Eyüboğlu’nun tanımına göre “göğüs, göğse vurma, boğazından asılma, deveyi boğazlama, gırtlığı bıçakla kesme” anlamlarına gelmektedir. Kök anlam olarak ise kendi kendini boğazlama, bıçakla boğazı, göğsü kesme, boğazından ip geçirerek asma, öldürme anlamlarına gelmektedir (Eyüboğlu, 1998: 179).

TDK *Türkçe Sözlük*’te (2011: 1199) intihar, “1. (isim) Bir kimsenin toplumsal ve ruhsal nedenlerin etkisi ile kendi hayatına son vermesi. 2. (isim, mecaz) Hayatını tehlikeye düşürecek aşırı davranış veya iş.” olarak tanımlanmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi sözlük anlamı net olarak ortaya konabilse de konu tanımlamaya gelince birçok araştırmacı tarafından farklı düşünceler ortaya atılmıştır.

Durkheim, intiharı “nasıl bir sonuç vereceği kurban tarafından bilinen ve gerçekleştirilen, olumlu veya olumsuz bir eylemin doğrudan

veya dolaylı sonucu olan her ölüm olayı” biçiminde tanımlar (2013: 5). Halbwachs, Durkheim’in tanımına şunu ekler: “Kendisini öldürmek niyetiyle olay kurbanı tarafından yapılan bir aksiyonun sonucu olan her ölüm intihardır.” Delmas ise olayı bilinçle ilişkilendirip şu şekilde ifade eder: “İntihar, akli başında bir insanın yaşamakla ölmek arasında bir seçme yapabileceği halde her türlü ahlak baskısı dışında ölümü seçip kendisini öldürmesidir.” (Arkun, 1978: 26).

1.2. İntiharın Tarihçesi ve Kimi Toplumlardaki Algısı

İntihar, insanlık tarihinin başladığı andan itibaren günümüze kadar varlığını devam ettirmiş bir olgudur. Çünkü insanın bulunduğu her yerde insanla ilgili her şey de yaşanabilmektedir. Hayat ve ölümsüzlük nasıl insanlar için her zaman kıymetli olmuşsa, ölüm ve intihar da onlar için her daim gizemliliğini korumuştur. İntihar neredeyse tüm topluluklarda spesifik bir formda ortaya çıkmıştır (Sümer, 2016: 93).

İlkel topluluklarda intiharın kötü ruhlarla, intikamla, utançla ve bastırılmış öfke ile alakalı olduğunu gösteren birçok inanış vardır. Kabileden kabileye değişiklik gösteren bu tür inanışlar batıl inanç formunda olup, birçok kültüre olduğu gibi geçmiştir. Bu inanışlar doğrultusunda örneğin Gotlar ve Keltler, normal olarak ölmenin utanç verici olduğuna inanırken Vikingler hayatlarına savaşta kılıçla veya bir uçurumdan atlayarak son vermeyi şanssız bir ölüm olarak görmüşlerdir (Farberow, 2003: 796).

Antik Yunan topluluklarındaki insanlar çok farklı nedenlerden dolayı intihar etmişlerdir. Bu sebeplerden bazıları soylu insanların kendilerini hastalıklı bir beden içinde görmeme isteği, acılardan kurtulma ve yaşlılığın getirdiği titreklik, bunaklık gibi olumsuz durumlardan kurtulma isteğidir. Bu dönemde yaşayan soylular için çaresizlik ve hastalıklı bir şekilde yaşamak insan onuruyla bağdaşmayan bir durumdur. Bu nedenle acizce yaşamaktansa intihar etmek daha asil bir davranıştır (Fedden, 1972: 27-29).

Yine bu dönemde yaşayan filozoflarda intihar konusunda görüş ayrılıkları yaşamıştır. Örneğin Minois (2008: 57) Kyreneciler, Kynikler ve Stoacılar insanın kendi hayatına devam edip, etmemesini özgürlük olarak görmüşlerdir. Onlara göre yaşam güzelse insan onuruna uygunsuz ve üzüntüden çok mutluluk getiriyorsa sürdürülmeyi hak eder. Aksi halde yaşamak deliliktir.

Bazıları ise intihar olgusunu kabul etmeyerek, karşı olan fikirleri sürmüşlerdir. Mesela Pythagoras'a göre ölümden sonra ruh yaşamını sürdürür. Dünyevi yaşam, tanrıların insanlara verdiği bir cezadır. İlahi sonsuzluğa ulaşabilmek için kişi hayatı boyunca matematik ve felsefe çalışarak kendini arındırmalıdır (Gutmann, 1978: 236).

Romalılar arasında da antik Yunan'da olduğu gibi intihar yaygın bir olgu olmuştur. Birçok Romalı düşünür intiharın lehinde veya aleyhinde düşüncelerini ifade etmişlerdir. Örneğin Roma Stoacıları

intiharı bir sorumluluk olarak görüp mantıklı bir adamın yapacağı uygun bir hareket olarak görmüşlerdir (Battin, 2004: 2478).

İnsan hayatını sona erdiren bir eylem olarak intihar, semâvî ve beşerî tüm dinlerde ya yasaklanmış ya da yapılması uygun olmayan/yasak/kötü bir eylem olarak nitelendirilmiştir. Bu nitelendirmeler kaynaklı olarak, dini kitaplarda, Kur'an-ı Kerim'de Bakara ve Nisâ sûresi, İncil'de ise Korintililer sûresinden yola çıkılarak temellendirilmiş, bununla birlikte Hz. Muhammed'in sözlerinden ve yaşantısından yola çıkılarak üzerine din adamları tarafından hükümler verilmiştir (Polat, 2014: 27).

Yahudilik'te intihar, Zalmut'ta (Yahudilerin kutsal kanun ve tefsir kitabı) günah kabul edilmiş ve müntehir için, geleneksel cenaze merasimi yasaklanmıştır. Brahman ve Budist inanışlarına göre ise, beden değersizdir ve her an terk edilebilir. "Suttee" gibi geleneksel değerlerle yaşayan toplumlarda, kocası ölen yaşayan kadınların eşlerinin cesedi ile beraber yakılması, Japonların onurları için yaptıkları "harakiri" gibi bazı istisnalar bulunsa da dinlerin çoğu intiharı hoş karşılamaz. Judaism hayatın kutsallığı üzerinde durur (Arkun, 1978: 117-118).

Sonuç olarak dinlerin genelinde insan yaşamı Tanrının bir armağanı olarak kutsal kabul edilmiş, intihar edenlerin ise hayatına son vererek Tanrının emirlerine karşı geldiği ifade edilmiştir. Bu karşı gelme sonucunda nelerle karşılaşacağı ve cezalandırılacağı da

bildirilmiş, intihar konusunda bugünkü bakış açılarının oluşmasına zemin hazırlamıştır.

1.3. İntihar Kavramının Edebî Eserlerdeki Yansımaları

Bir toplumda yaşayan insanların intihar düşüncesinin bulunması, bu düşüncelerini de farklı şekillerde gün yüzüne çıkarma isteği her zaman süregelenmiştir. İnsanın içinde bulunduğu bu düşünce hayatında uğruna savaştığı siyasi bir ideolojiyi savunma, sevgilisine kavuşamayan bir sevgilinin tepkisi, hayattan beklentisi kalmayan insanların geldiği yere veya anne karnına geri dönme isteği gibi birçok sebeplerle oluşabilip eyleme de dönüşebilir. Başarılı veya başarısız olma ihtimali de vardır. Bu intihar edenlerin bir kısmı yaptıkları eylemleri farklı sebeplerle kalıcı hale getirmeye çalışmak için sanatın/edebiyatın bir ucundan tutma istekleri doğabilmektedir. Sanatçılar veya edebiyatçılarda intiharı kullanarak eserler ortaya çıkarmaktadır. Ulutaş'a (2006: 36) göre, Albert Camus intiharı "sanat yaratmak" olarak değerlendirir. Buradan yola çıkarak edebiyatçıların bir kısmının intihar girişiminde bulunması, intihar etmesi veya intihar düşüncesini fikri olarak da olsa onaylamaları edebiyatla intihar arasında bir ilişki olduğunu düşündürür.

Türk şiirinde intihar konusunu genel olarak iki döneme ayırabiliriz. Ulutaş'a (2006: 47) göre birincisi Klasik Türk Edebiyatı olup bu dönemin en önemli eserleri içinde bulunan Divan şiirinde intihar dört şekilde kullanılmaya çalışılmıştır. Bunlardan ilki şairin

herhangi bir olayda açık bir şekilde intihar etmeyi düşünmesi, hayal etmesidir. İkincisi için kullanılan bir tabir de “Hançere düşmek” ifadesidir. Bu tabir Onay (1993: 190) tarafından “hançer, kama, bıçak gibi ucu sivri olan keskin bir öldürme aracının ucunu kalp üstüne dayayıp hızla yere atılıp aletin göğüsten girip sırttan çıkarak intihar etmeye “hançere düşmek” derlermiş.

Ulutaş’a (2006: 48) göre şairlerin intiharı konu aldığı kullanılan üçüncü bir tabir de Ferhat’ın intiharıdır. Ferhat ile şirinin öyküsünün anlatıldığı şiirlerde sevgilisinin ölüm haberini alan Ferhat’ın, o öldükten sonra onsuz yaşayamayacağını söyler ve kazmasıyla (külüng) kendini öldürür. Bu olay şairlerin intihardan bahsetmek istediklerinde kullandıkları bir benzetme olur.

Son olarak Klasik Türk Edebiyatında intihar bahsedilirken kullanılan şekil de (Pala, (b.t.): 402) Pervane’nin (Kelebek) intiharıdır. Kelebek Mum’a aşıktır. O kadar aşıktır ki başka bir şey görmez ve sürekli Mum’un etrafında döner durur, en son da kendini Mum’un üzerine bırakır ve kelebek yanar.

Kelebek geceleri ışık kaynağının etrafında kendini kaybetmişçesine döner durur, en sonunda kendine zarar verir ve ölür. Şairler de bu durumu şiirlerinde kullanmışlardır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere (Ulutaş, 2006: 49) intihar kelimesi kullanılmayıp genel olarak telmihler üzerinden gidilmiştir. İlk olarak şiirlerde intihar kelimesi ise 19. yüzyılda şair

Asaf'ın bir kasidesinde redif olarak kullanılır. (beyit 1) “1. Kim demiş kim nâ-revadır intihâr// Hastaya en son devâdır intihâr”.¹

Türk şiirinde intiharın ikinci dönemi ise Tanzimat ve sonrasıdır. Ulutaş (2006: 50) gerçek manada intihar kelimesi bu dönemden itibaren kullanılmaya başlanmış olup en önemli sebepleri ise toplumun sosyal ve siyasi bir buhrandan geçmesi ve bunun sonucu olarak da bireylerin olumsuz etkilenmesidir. Tanzimat'tan Cumhuriyet'e kadar geçen süre içinde ilk siyasi ve sosyal kırılmalarının sonucu olarak toplum siyasi otoriteyle özdeşleşme sorunları yaşar ve intiharlar bir salgın halinde büyür.

Ayrıca Türk edebiyatında modernizmin tam manasıyla ortaya çıktığı dönem 50 kuşağıdır (Gümüş, 2019: 31).

1950'den sonra ise hissedilir bir şekilde etkileri görülen varoluşçu ve modernist edebiyatın bu kuşakta belirli yansımaları olmuştur. En öne çıkanı ise karamsarlıktır. “Türkiye'deki ve Batı'daki modernist edebiyat akımlarının temsilcilerinin dünya görüşleri, en genel biçimiyle felsefi karamsarlık olarak saptanabilir. Modernizmin çeşitli okulları arasında nasıl ayrımlar olursa olsun, karamsar felsefenin özünde yatan, insanın saygınlığının yitirilmesinin, onun güçsüzlüğünü yansıtmaktır” (Uturgauri, 1989: 45-46).

¹ Âsaf Divanı (Hazırlayan: Ömür Ceylân), Akçağ yayınları, Ankara 2003, s. 79-81 (Kaside VII).

Sonuç olarak özellikle 50 kuşağı ile birlikte Modernist ve varoluşçu akımın etkisiyle intihar kavramı sıkça kullanılmaya başlanmış, bazı yazarlar intihar etmiş, bazıları da eserlerinde kahramanlarına intihar ettirmişlerdir. Okay’a (1969: 74) göre Edebiyatımızın bilinen ve en trajik intiharı Beşir Fuad’ın (1852 - 1887) intiharıdır. Polat’a (2014: 8) göre edebiyatımızda ise Sadullah Paşa, Şakir Efendi, Galib Efendi, İlhan Şevket Aykut, Turgut Günay, Metin Akbaş, Can İren, İlhami Çiçek, Soysal Ekinci, Nilgün Marmara, Hüseyin Alacatlı, Zafer Ekin Karabay, Kaan İnce, Özge Dirik gibi şairlerimiz intihar etmişlerdir.

1.4. Duygu Kavramı, Tanımı ve Özellikleri

Etimolojik olarak duygu sözcüğü Latince “dışarıya” anlamına gelen “e” harfiyle ön ek olarak hareket etmek, kıpırdatmak, çalkalamak manalarına gelen “movere” sözcüğüyle birleşiminden türemiştir (Sheets Johnstone, 1999: 273). Böylece ağaçların sallanmasından, insanların yüzlerinin kızarmasına kadar bedenlerin ve nesnelere bütün hareketlerini, kıpırdanmalarını tanımlarken kullanılan bir kavram “emotion” olmuştur (Smith, 2018: 17). Kavram süreç içerisinde bireyin ruhsal ve fiziksel olarak kendisini ifade etmesini sağlayan olguları ifade ederek (Manz, 2009: 15) içinde olanı dışarı doğru hareket ettiren anlamında yorumlanmıştır (Tarhan, 2006: 56).

TDK *Türkçe Sözlük*’te (2011: 729) duygu, “1. (isim) Duyularla algılama; his, ihtisas. 2. (isim) Belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim; kalp. 3. (isim) Nesnelere ve

olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği. 4. (isim) Kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik.” olarak tanımlanmaktadır. Öte yandan Bozkurt (2014) temel duygu kavramlarının her biri ile ilgili ayrıntılı bir tanım önerisinde bulunmuştur.

Plutchik’e (1994: 139) göre duygu, his, davranış, itici kuvvet, fizyolojik değişiklikler ve kontrol etme gibi birçok öğeden meydana gelir. Canlının karışık durumları olduğu için, bu sebeple duyguların ölçülmesi ve belirlenmesi de karışık bir işlem gerektirir. Duygu terimini Carlson (1998: 362), “bize önemli bir şey olduğu zaman uyanan hislerin belirmesi” şeklinde tanımlar.

Farklı şekillerde ortaya çıkan ve tek tip olamayan duyguların ortak özellikleri de vardır. Bunlar (Titrek, 2007; Akt. Akçay ve Çoruk, 2012: 5):

- i. Duygu dünyasını önceden tahmin etmek imkânsızdır. Duygular spontan olarak, istek dışı gelişir.
- ii. Bir duygu ve heyecan aynı anda hissedilir.
- iii. Duygular olumlu ya da olumsuz şekillerde ortaya çıkabilir.
- iv. Duygular kendini beden diliyle, jest ve mimiklerle yansıtır. İstek, amaç ve hareketleri etkiler.

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak duyguyu öncelikle dış uyaranların etkileriyle insanın içinde beliren, daha sonra da

biyolojisinde değişiklikler meydana getirip davranışını ve tepkilerini etkileyen durumlar olarak tanımlayabiliriz. Buradan da insanın davranışlarının temelinde duygularının olduğunu ve duyguların davranışları yönlendirdiği anlaşılmaktadır (Akçay ve Çoruk, 2012: 5).

1.5. Temel Duygular

Birçok araştırmacı, insanın temel duygularının hangileri olduğunu farklı farklı şekillerde ele almıştır. Frijda'ya (1986: 85) göre temel duyguların, insanın biyolojik yapısıyla çok yakından ilişkili olduğuna, bunların belirlenebilmesinde duygu esnasında insan vücudunda fark edilebilir özellikteki fiziksel değişikliklere bakılması gerektiğine inanılır. Ortony ve Turner (1990: 316) ise birçok araştırmacının esas aldığı temel duyguları liste biçiminde sunmuştur.

Tablo 1

Çeşitli Bilim İnsanlarına Göre Temel Duygular

Kaynak	Temel Duygular	Esas aldığı
Arnold (1960)	öfke (anger), tiksinti (aversion), cesaret (courage), neşesizlik (dejection), arzu (desire), umutsuzluk (despair), korku (fear), nefret (hate), umut (hope), sevgi (love), üzüntü (sadness)	Hareket eğilimine göre
Ekman, Friesen ve Ellsworth (1982)	öfke (anger), nefret (disgust), korku (fear), neşe (joy), üzüntü (sadness), hayret (surprise)	Evrensel yüz ifadeleri
Frijda (1987)	arzu (desire), mutluluk (happiness), merak (interest), hayret (surprise),	Harekete hazırlılık şekilleri

	şaşkınlık-hayranlık (wonder), keder (sorrow)	
Gray (1982)	öfke (rage) ve dehşet (terror), endişe (anxiety), neşe (joy)	Fiziksel bağlantı
Izard (1972)	öfke (anger), küçümseme (contempt), nefret (disgust), ıstırap (distress), korku (fear), suçluluk (guilt), merak (interest), sevinç (joy), utanç (shame), hayret (surprise)	Fiziksel bağlantı
James (1884)	korku (fear), keder (grief), sevgi (love), öfke (rage)	Bedensel bağlantı
McDougall (1926)	öfke (anger), nefret (disgust), kıvanç (elation), korku (fear), bağlılık (subjection), hassalık (tender-emotion), şaşkınlık (wonder)	Güdülerle ilişki
Mowrer (1960)	acı (pain), zevk (pleasure)	Öğrenilmemiş duygusal durumlar
Oatley ve JohnsonLaird (1987)	öfke (anger), nefret (disgust), endişe (anxiety), mutluluk (happiness), üzüntü (sadness)	Önermesel içeriğe ihtiyaç duymama
Panksepp (1982)	beklenti (expectancy), korku (fear), öfke (rage), panik (panic)	Fiziksel bağlantı
Plutchik (1980)	kabul (acceptance), öfke (anger), ümit (anticipation), nefret (disgust), sevinç	Biyolojik sürece uyarlamaya göre

	(joy), korku (fear), üzüntü (sadness), hayret (surprise)	
Tomkins (1984)	Öfke (anger), merak (interest), küçümseme (contempt), nefret (disgust), istrap (distress), korku (fear), sevinç (joy), utanç (shame), hayret (surprise)	Sinirsel ateşleme yoğunluğu
Watson (1930)	korku (fear), sevgi (love), öfke (rage)	Fiziksel bağlantı
Weiner ve Graham (1984)	mutluluk (happiness), üzüntü (sadness)	Nitelik yönünden bağımsız

Tablo 1.de görüldüğü gibi birçok araştırmacı esas aldığı duruma göre temel duyguları farklı farklı ifade etmişlerdir. Birbirleriyle ortak ve farklı yönleri bulunmaktadır.

1.6. Duyguların Anlaşılması ve Açıklanması

Ortony vd., (1994: 8-12) duyguların anlaşılıp açıklaması için araştırmacıların araç olarak kullandığı dört kaynağa işaret ederler: İlk olarak duyguların kendisinin dilsel olmadığını fakat duygulara ulaşabilmek için dilin bir araç olarak kullanılabileceğine değinirler. Farklı duygu türlerinin farklı dillerde mutlaka bir karşılığı olmayacağı gibi bir dildeki duygulara gönderme yapan tüm duygu sözcüklerinin mutlaka farklı duygulara gönderme yapmasının gerekmediğine, ayrıca bir toplumun söz varlığında ilgili duygunun karşılığının olmaması o duygunun yaşanmadığı anlamına gelmeyeceğini söylerler. İkinci kaynak olarak ise kişinin deneyimlediği duyguların rapor edilmesiyle o kişinin duygu yaşantısı hakkında bilgi elde edilebileceğini ancak bir

kişinin belirli bir rengi, deneyimlediğini belirlemenin bilinen bir yolu olmadığı gibi belirli bir duyguyu deneyimlediğinin kesin olarak belirleyecek nesnel bir ölçütün olmadığından bahsederler. Tüm bunların uygulamada sorun teşkil etmeyeceğini, kişisel olduğunu söylerler. Üçüncü kaynak olarak ise duygunun sebep olduğu davranışlar olduğunu görüşündedirler. Ortony ve arkadaşları davranışlar sonucu oluşan tepkileri dikkate almakla birlikte davranışların çoğu zaman bir duygu oluşturmadığını fakat yorumlama da katkı sağlayacağını söylerler. Son olarak da duygusal deneyimlerin fizyolojik sonuçlarını yani beden içine duygu ile meydana gelen tepkimelerin duyguyu tanımlamada kullanılabileceği görüşündedirler.

Buraya kadar sıralanan araçlar duyguların karmaşık yapısı hakkında bilgi vermektedir. İnsanın dış dünyadan aldığı bir etki devamında vücudumuzda meydana gelen hareketlenmeler sonucunda ortaya çıkan bir tepki olarak yaşayan insan bunu duygu olarak görür. Tabi bu belirli bir süreç sonunda bütünsel bir olgu olarak yansır. Sonuç olarak duyguları ve buna sebep olan etkenleri incelerken biyolojik, davranışsal ve zihinsel açıdan incelememiz gerekir.

Son on yılda dil, biliş ve duygular arasındaki ilişki bilişsel dilbilim, sinirdilbilim, bilişsel ve kültürel psikoloji ve dilbilimsel antropoloji çalışmalarında ön plana çıkmıştır (Pavlenko, 2002: 45). Birçok katılımcı ve intihar notları üzerinde yapılan araştırmalar sonucu Pestian, vd., (2012: 2) not bırakanları, daha önce intihar girişimi öyküsü olmayan, psikiyatrik hastalığı olmayan ve dinî inançları olmayan, dul

olmayan medeni durumdaki genç kadınlar olarak belirlemiştir. Bunun yanında gençler tarafından yazılan intihar notlarının daha uzun olduğu, duygu açısından zengin olduğu ve sıklıkla af dilendiği görülmüştür. Ayrıca gerçek notların genellikle yetişkin travması deneyimi, kararsızlık ifadeleri, aşk duyguları, nefret ve çaresizlik, kısıtlanmış algılar, kayıp ve kendini cezalandırma gibi ifadeleri içerdiğini kaydetmiştir.

Sosyal medya sitesi Twitter ile yapılan bir araştırma da (O’Dea vd., 2017: 320) intiharla ilgili gönderilerin otomatik dilbilimsel analizi, destek veya müdahaleye ihtiyaç duyanları olmayanlardan ayırmaya yardımcı olabilmek için yapılmıştır. İntiharla ilgili Twitter gönderilerinin dilsel profillerini karakterize ederek intiharla ilgili olan ve olmayan Twitter gönderileri ile karşılaştırılmış, intiharla ilgili gönderiler güçlü bir şekilde daha yüksek kelime sayısı, birinci şahıs zamirlerinin artan kullanımı ve ölüme daha fazla gönderme ile karakterize edilmiştir.

Ayrıca Ji vd. (2020: 2) kullanıcıların sosyal web sitelerindeki gönderileri, zengin bilgileri ve dil tercihlerini ortaya koyuyor. Kullanıcı tarafından oluşturulan içerik üzerindeki keşifsel veri analizi yoluyla, intihara teşebbüs edenlerin dil kullanımına ve dilbilimsel ipuçlarına ilişkin bir fikir edinilebilir. Ayrıntılı analiz, intiharla ilgili gönderilerde sözlük tabanlı filtreleme, istatistiksel dilbilimsel özellikler ve konu modellemeyi içerir.

Bu yeni araştırma (Ophir vd., 2021: 5) eğiliminin arkasındaki mantık, yazılı veya sözlü insan dilinin, insanların düşünceleri, duyguları ve davranışları hakkında açık olduğu kadar incelikli sinyaller içermesidir. Belirli kelimeler ve dil kalıpları, aleni olmasalar bile bize konuşmacının ruh hali hakkında bilgi verebilir. Örneğin depresyon, olumsuz duyguların ve depresif belirtilerin (örneğin üzgün, değersiz, ağlamak, yalnız) açık ifadeleriyle ve ayrıca birinci şahıs zamirlerinin, geçmiş zamanın aşırı kullanımı gibi daha örtük dil işaretleriyle izlenebilir.

İntihar notlarının analizi psikoloji veya adli dilbilim gibi çeşitli akademik ortamlarda, bir intihar notunun gerçekliğini belirlemek veya notu yazan kişinin ruh halini tahmin etmek için kullanılmıştır (Schoene vd., 2021: 2). Daha önceki araştırmalarda dürtümüzün veya motivasyonumuzun nasıl iletişim kurduğunuzu etkilediği öne sürülmüştür ve bu nedenle sözlü ve yazılı dilimizin değişen psikolojik durumları temsil ettiğine inanılmaktadır.

2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı 20. yüzyılın ikinci yarısında intihar eden dört Türk şairin şiirlerindeki temel duygu sözcüklerinin kullanımı ve duygu sözcüğü kullanımını açısından aralarındaki ilişkinin belirlenmesidir. Bu amaç doğrultusunda araştırmada cevabı aranan sorular şunlardır:

i. İntihar eden şairlerin temel duygu sözcüklerinin (korku, nefret, umut, üzüntü, sevinç, tiksinti, sevgi, umutsuzluk, öfke, arzu, kabul, cesaret ve hayret) kullanım oranları nedir?

ii. İntihar eden şairler temel duygu sözcüklerine kendi şiirlerinde ne kadar yer vermişlerdir?

3. Yöntem

3.1. Veri Seti

Araştırma evreni üzerinden örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri setini oluşturacak eserlerin şairlerinin seçiminde bir dizi seçim ölçütleri geliştirilmiştir. Bu yöntemde belirlenen ölçütler özelinde;

- i.** 20. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış ve intihar etmiş şairler,
- ii.** Ortalama 30 yıl yaşamış şairler,
- iii.** Kesin ölümle sonuçlanan intihar şekliyle ölen şairler,
- iv.** Üniversiteye devam eden veya mezun olan şairler,
- v.** İntihar etmeye yakın veya intihar ettikten hemen sonra yayınlanan kitapları olan şairler içerisinde Tablo 1’de gösterilen şair ve kitapları belirlenmiştir.

Tablo 2*Şairlerle İlgili Veri Tabanı Tespit Tablosu*

Şair	Doğum- Ölüm Yılı	Yaş	Kitabın Yayımlandığı Yıl	Kitap Adı
Nilgün Marmara	1958-1987	29	1988	Daktiloya Çekilmiş Şiirler
Soysal Ekinci	1954-1994	40	1989	Biri Yitik İki Ülke
Kaan İnce	1970-1992	22	1992	Gizdüşüm
Özge Dirik	1978-2004	26	2009	Hayat Susunca Konuştu Ölüm

3.2. Veri Toplama ve Çözümleme Süreci

Söz konusu araştırmada yukarıda kısıtlamalar bölümünde verilen özelliklere göre seçilen yazarların şiir kitapları öncelikle satın alınmıştır.

Kitapların her bir sayfası bilgisayar ortamında taranıp resimden metne çeviren programlar yardımıyla kelime işlemci (Office Word) programına yüklenmiştir. Böylece Türk edebiyatında intihar etmiş dört şairin şiirleri Microsoft Word ortamında listelenerek araştırmanın evreni bağlamında veri havuzu oluşturmuş ve düzenlenmiştir.

3.3. Verilerin İşlenmesi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi ile nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İntihar eden şairlerin şiirlerindeki metin yapısında bulunan temel duygu sözcükleri belirlenen temel duygu sözcükleri sınıflandırmasına göre şair bazında tek tek incelenip bağlamındaki cümlelerle veriler elde edilmiştir. Elde edilen bulgular frekans halinde tablolaştırılarak frekans analizi ve betimsel içerik analizi yöntemi ile yorumlanmış ve çıkarımlar yapılmıştır. Araştırmada veriler amaçlı örnekleme yöntemine göre araştırmanın amacına en uygun örneklemelerle belirtilen kısıtlamalara göre belirlenip elde edilmiştir.

Çalışmada Ortony ve Turner'ın (1990: 316) esas aldığı temel duygu sınıflandırması içerisinden Plutchik'in (1980) ve Arnold'ın (1960) sınıflandırmasındaki temel duygular kullanılacaktır. Araştırmada kullanılacak temel duygu sözcükleri şunlardır: korku, nefret, umut, üzüntü, sevinç, tiksinti, sevgi, umutsuzluk, öfke, arzu, kabul, cesaret, hayret.

Nilgün Marmara'nın *Daktiloya Çekilmiş Şiirler* adlı kitabı, Soysal Ekinci'nin *Biri Yitik İki Ülke* adlı kitabı, Kaan İnce'nin *Gizdüşüm* adlı kitabı ve Özge Dirik'in *Hayat Susunca Konuştu Ölüm* adlı kitaplarındaki toplam 416 şiir belirlenen temel duygu sözcükleri bakımından incelenmiştir. Veri havuzu olarak seçilen şairlerin şiir kitaplarındaki şiirlerin temel duygu sözcükleri sınıflandırması ile birlikte sözcüğün cümle içerisindeki bağlamı, kitap sayfa numarası

gösterilerek Microsoft Word ortamında 4 dosya şeklinde düzenlenmiştir. Ayrıca bu düzenleme içerisinde Arnold'un (1960) esas aldığı temel duygulardan "umut" ile Plutchik'in (1994) esas aldığı temel duygulardan "ümit" sözcükleri "umut" sözcüğü altında, "aşk", "sevda" sözcükleri "sevgi", acı, çılgılık sözcükleri de "üzüntü" sözcüğü altında belirtilmiştir. Düzenlenen bu şairlerin şiirleri temel duygu sözcükleri tek tek değerlendirilmiş ve yüzde oranları belirlenerek yorumlanmıştır.

4. Bulgular

Çalışmada Türk edebiyatından dört intihar etmiş şairinin belirlenen şiir kitaplarındaki toplam 416 şiir duygu sözcükleri bakımından incelenmiş ve bu şiirler içerisinde 1013 duygu sözcüğü kullanıldığı belirlenmiştir. Söz konusu duygu sözcüklerinin şairlerin şiir kitaplarına göre veya aralarındaki dağılıma göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir.

4.1. Şairlerdeki Duygu Sözcükleri ve Dağılımları

İntihar eden dört şairin kişi bazında kullandıkları toplam duygu sözcükleri sayısı, dört şairin kullandıkları toplam duygu sözcükleri sayısı ve aralarındaki duygu sözcüğü yüzde kullanım oranları **Tablo 3**'de verilmiştir.

Tablo 3*Şairlerdeki Toplam Duygu Sözcükleri ve Yüzdellik Oranları*

Şair	Duygu Sözcüğü Sayısı	Yüzdellik Oranı
Nilgün Marmara	182	17,96
Soysal Ekinci	412	40,67
Kaan İnce	347	34,25
Özge Dirik	72	7,10
Toplam	1013	%100

Dört şair içerisinde en fazla duygu sözcüğü kullanan şair 412 ile Soysal Ekinci olmuştur. Bu dört şairin toplam kullandıkları duygu sözcükleri sayısına göre oranı ise %40,67'dir. Ayrıca diğer şairlere göre Soysal Ekinci'nin şiirlerinde siyasi düşüncelerine bağlı duygu durumları ön plana çıkmıştır. Örnek olarak Zindzi'ye mektup adlı şiirinde "Bazı günler olurdu umudun umutsuzluğa gömüldüğü, güneşi sırtıma alır ona alnımdan bakardım o zaman ve Özgürlük afişi'nden çıkan her güneş gözlü kahraman, bir orduya dönüştürürdü arkamızdaki çekingen kitleyi, araladıkları perdelerinden sokakları korkuyla seyredenler" şeklinde duygularını ifade etmiştir.

4.2. Temel Duygu Sözcüklerinin Şairlere Göre Dağılımları

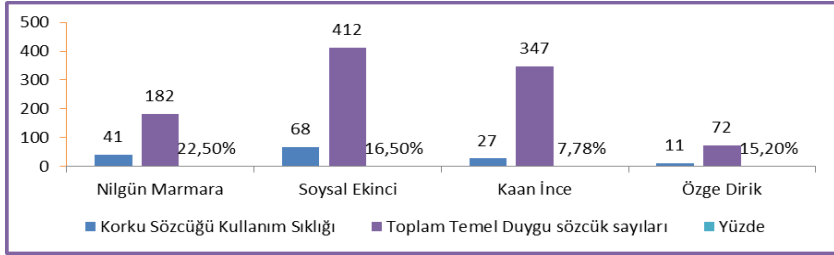
Aşağıda her bir şairin temel duygu sözcüklerinin (korku, nefret, umut, üzüntü, sevinç, tiksinti, sevgi, umutsuzluk, öfke, arzu, kabul, cesaret ve hayret) kullanım sayıları, toplam temel duygu sözcükleri kullanım sayıları ve her bir temel duygu sözcüklerinin, toplam temel

duygu sözcüklerine göre yüzde oranları bulunmuş ve karşılaştırma yapılmıştır.

4.2.1. Korku Sözcüğü

Şekil 1

Şairlerin Korku Sözcüğü Kullanımları

Şekil 1.de görüldüğü üzere Nilgün Marmara 41, Soysal Ekinci 68, Kaan İnce 27 ve Özge Dirik 11 korku sözcüğü kullanmıştır. Bunun yanında Toplam temel duygu sözcük sayıları ise sırayla Nilgün Marmara 182, Soysal Ekinci 412, Kaan İnce 347, Özge Dirik 72'dir. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara % 22,5, Soysal Ekinci % 16,5, Kaan İnce %7,78 ve Özge Dirik %15,20'dir. Dolayısıyla korku sözcüğünü adet bakımından en fazla Soysal Ekinci, oransal olarak ise en fazla Nilgün Marmara kullanmış olup örnek olarak

“Yalnız cüceler kaçıyorsa karda,

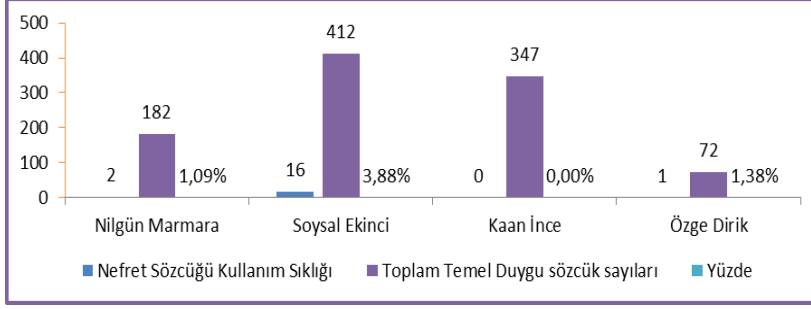
korkunun eyerinde küçük atlarının,

kaçtıkça yıkımlarının izleri geçmişte.” verebiliriz.

4.2.2. Nefret Sözcüğü.

Şekil 2

Şairlerin Nefret Sözcüğü Kullanımları

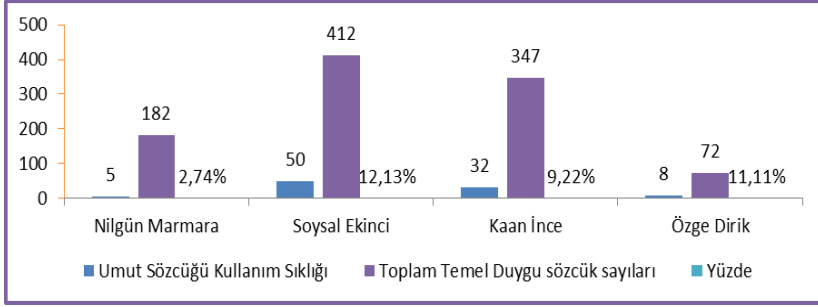
Şekil 2’de görüldüğü üzere Nilgün Marmara 2, Soysal Ekinci 16, Kaan İnce kullanmamış ve Özge Dirik 1 adet nefret sözcüğü kullanmıştır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara % 1,09, Soysal Ekinci % 3,88, Kaan İnce %0 ve Özge Dirik %1,38’dir. Dolayısıyla nefret sözcüğünü adet bakımından ve oransal olarak da Soysal Ekinci kullanmış olup örnek olarak

“bütün nefretlerin birleşmiş dehşetiyle kınanacak her yerde”
verebiliriz.

4.2.3. Umut Sözcüğü

Şekil 3

Şairlerin Umut Sözcüğü Kullanımları

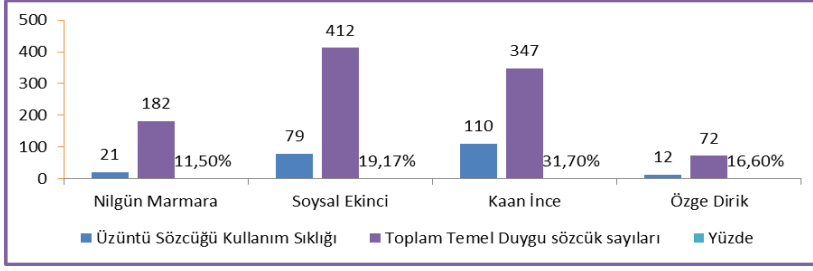
Şekil 3'te görüldüğü üzere Nilgün Marmara 5, Soysal Ekinci 50, Kaan İnce 32 ve Özge Dirik 8 adet umut sözcüğü kullanmıştır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara % 2,74, Soysal Ekinci % 12,13, Kaan İnce %9,22 ve Özge Dirik %11,11'dir. Dolayısıyla umut sözcüğünü adet olarak da oransal olarak da en fazla Soysal Ekinci kullanmış olup örnek olarak

“gece fırtınalarına direnen dağların kirletilmiş
şafağında
yanarken ihanet alevleri
bir rota çizdim umut şarkılarından
tutsak yolculuğumun da bir onur panosu olmalıydı” verebiliriz.

4.2.4. Üzüntü Sözcüğü

Şekil 4

Şairlerin Üzüntü Sözcüğü Kullanımları

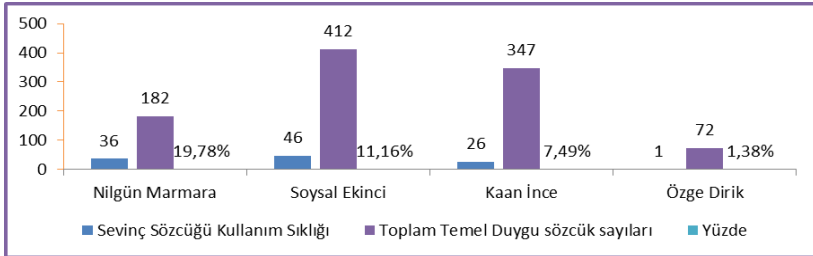
Şekil 4'te görüldüğü üzere Nilgün Marmara 21, Soysal Ekinci 79, Kaan İnce 110 ve Özge Dirik 12 adet üzüntü sözcüğü kullanmıştır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara % 11,50, Soysal Ekinci % 19,17, Kaan İnce %31,7 ve Özge Dirik %16,60'tır. Dolayısıyla üzüntü sözcüğünü adet ve oran olarak en fazla Kaan ince kullanmış olup örnek olarak

“Yalnızlık düştü bana düşe düşe
ay hüznüydü vurdu şavkı yüzüme
yarısı ıslak yarısı çocuk.” verebiliriz.

4.2.5. Sevinç Sözcüğü

Şekil 5

Şairlerin Sevinç Sözcüğü Kullanımları

Şekil 5'te görüldüğü üzere Nilgün Marmara 36, Soysal Ekinci 46, Kaan İnce 26 ve Özge Dirik 1 adet sevinç sözcüğü kullanmışlardır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %19,78, Soysal Ekinci %11,16, Kaan İnce %7,49 ve Özge Dirik %1,38'dir. Dolayısıyla sevinç sözcüğünü adet bakımından en fazla Soysal Ekinci kullanmış, oransal bakımdan en yüksek olarak ise Nilgün Marmara kullanmıştır. Örnek olarak

“Nasıl da biçilmiş kaftan ölüm

bu solgun yürek için.

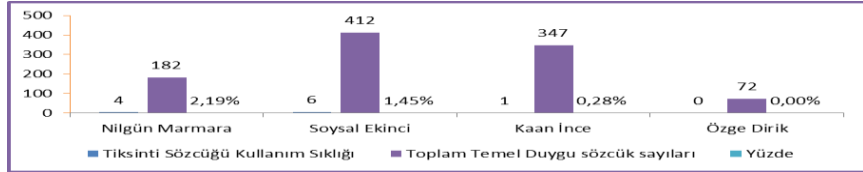
Sevinçlerle sevinçleri bağlamayan zaman bir,

bir boz köprü ve onun dayanılmaz gölgesi.” verebiliriz.

4.2.6. Tiksinti Sözcüğü

Şekil 6

Şairlerin Tiksinti Sözcüğü Kullanımları

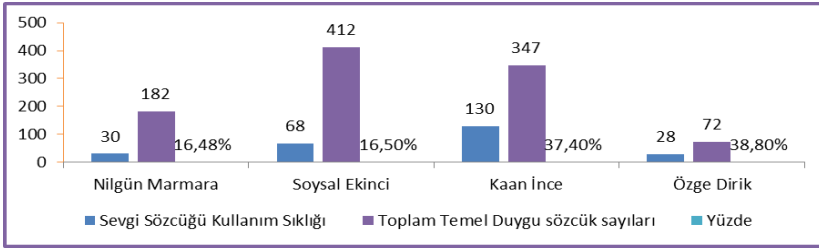
Şekil 6'da görüldüğü üzere Nilgün Marmara 4, Soysal Ekinci 6, Kaan İnce 1 ve Özge Dirik 0 adet tiksinti sözcüğü kullanmıştır. Dolayısıyla tiksinti sözcüğünü adet bakımından en fazla Soysal Ekinci, oransal olarak ise Nilgün Marmara kullanmıştır. Örnek olarak

“Bu an; bu baskıcı bu tiksiniç bu anlamsız
 bu hoşgörülü bu eşsiz bu gülyüzlü
 zaman parçası” verebiliriz.

4.2.7. Sevgi Sözcüğü

Şekil 7

Şairlerin Sevgi Sözcüğü Kullanımları

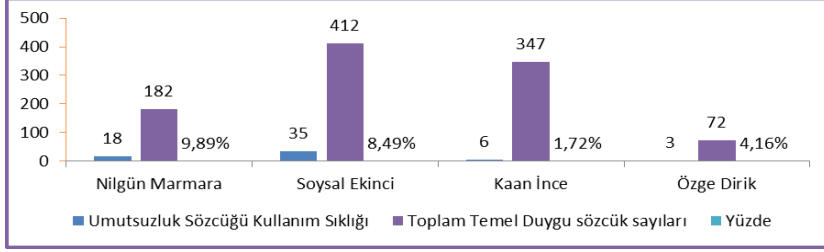
Şekil 7’de görüldüğü üzere Nilgün Marmara 30, Soysal Ekinci 68, Kaan İnce 130 ve Özge Dirik 28 adet sevgi sözcüğü kullanmıştır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %16,48, Soysal Ekinci %16,5, Kaan İnce %37,4 ve Özge Dirik %38,8’dir. Dolayısıyla sevgi sözcüğünü adet bakımından en fazla Kaan İnce, oransal olarak ise Özge Dirik kullanmış olup örnek olarak

“Yüzünü görünce onun,
 ne de çok isterdim incinmesin.
 Benden önce sen ispiyonlasaydın keşke
 başka bir adama harcadığın sevgini.” verebiliriz.

4.2.8. Umutsuzluk Sözcüğü

Şekil 8

Şairlerin Umutsuzluk Sözcüğü Kullanımları

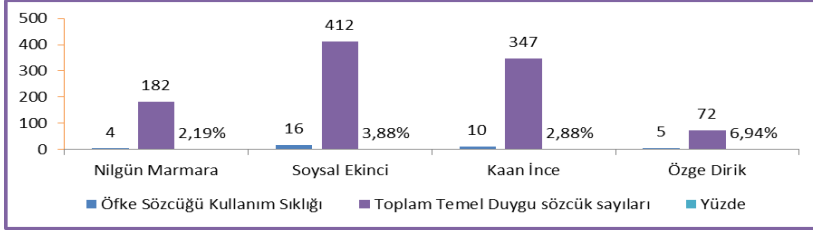
Şekil 8’de görüldüğü üzere Nilgün Marmara 18, Soysal Ekinci 35, Kaan İnce 6 ve Özge Dirik 3 adet umutsuzluk sözcüğü kullanmıştır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %9,89, Soysal Ekinci %8,49, Kaan İnce %1,72 ve Özge Dirik %4,16’dır. Dolayısıyla umutsuzluk sözcüğünü adet bakımından en fazla Soysal Ekinci oransal olarak ise Nilgün Marmara kullanmış olup örnek olarak

“Dalgın tireler eski bir taş üzere,
uzanmışken unutmuşken direnmeyi
biricik umutsuzluk açısında.” verebiliriz.

4.2.9. Öfke Sözcüğü

Şekil 9

Şairlerin Öfke Sözcüğü Kullanımları

Şekil 9’da görüldüğü üzere Nilgün Marmara 4, Soysal Ekinci 16, Kaan İnce 10 ve Özge Dirik 5 adet öfke sözcüğü kullanmıştır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %2,19, Soysal Ekinci %3,88, Kaan İnce %2,88 ve Özge Dirik %6,94 biçimindedir. Dolayısıyla öfke sözcüğünü adet bakımından en fazla Soysal Ekinci, oransal olarak ise en fazla Özge Dirik kullanmış olup örnek olarak

“Hatırlayınca hayatın kürek mahkûmluğunu

siyaha sabretmekten sıkılır

"ölsek" derdik "hiç olmazsa deniz dinlenir"

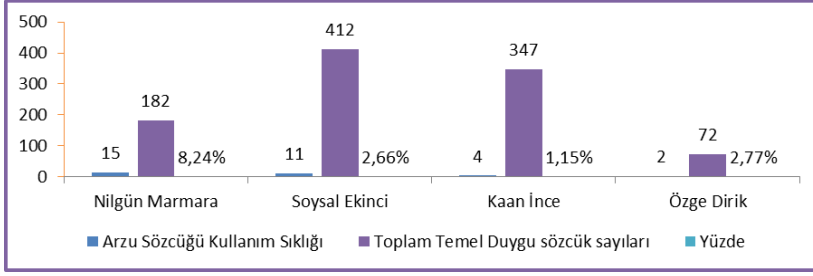
öfkesi zehirli çocuklar büyüttü

kanımıza rengini veren kızıl düş perisi.” verebiliriz.

4.2.10. Arzu Sözcüğü

Şekil 10

Şairlerin Arzu Sözcüğü Kullanımları

Şekil 10’da görüldüğü üzere Nilgün Marmara 15, Soysal Ekinci 11, Kaan İnce 4 ve Özge Dirik 2 adet arzu sözcüğü kullanmışlardır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %8,24, Soysal Ekinci %2,66, Kaan İnce %1,15 ve Özge Dirik %2,77’dir. Dolayısıyla arzu sözcüğünü adet bakımından da oransal olarak da en fazla Nilgün Marmara kullanmış olup örnek olarak

“Duysaydım kuşku benimi, bensizliğimi

ince bir edimle çevre bulutlarının

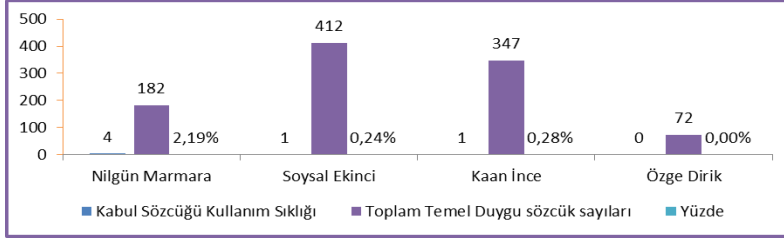
yükselteceğine bir gölgesine eğer,

bilseydim bile gerçekleşen bu arzu sonrasında” verebiliriz.

4.2.11. Kabul Sözcüğü

Şekil 11

Şairlerin Kabul Sözcüğü Kullanımları

Şekil 11'de görüldüğü üzere Nilgün Marmara 4, Soysal Ekinci 1, Kaan İnce 1 ve Özge Dirik 0 adet kabul sözcüğü kullanmıştır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %2,19, Soysal Ekinci %0,24, Kaan İnce %0,28 ve Özge Dirik %0'dır. Dolayısıyla kabul sözcüğünü adet bakımından da oransal olarak da en fazla Nilgün Marmara kullanmış olup örnek olarak

“Perdeler çekilidir bakışına belleğin

çok öncelerden beri kabul,

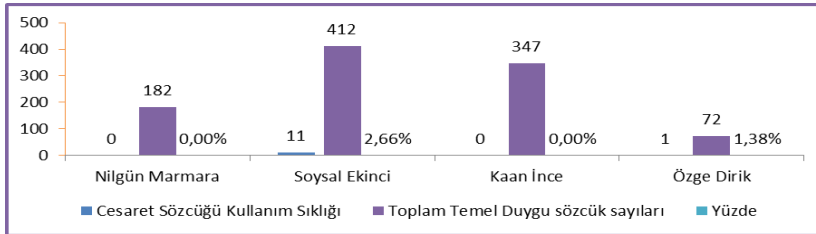
büyüyen ağaçlarına özgür çocukların,

vurur baltasını sinsi körlüğüyle tarih!” verebiliriz.

4.2.12. Cesaret Sözcüğü

Şekil 12

Şairlerin Cesaret Sözcüğü Kullanımları

Şekil 12'de görüldüğü üzere Nilgün Marmara 0, Soysal Ekinci 11, Kaan İnce 0 ve Özge Dirik 1 adet cesaret sözcüğü kullanmışlardır. Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %0, Soysal Ekinci %2,66, Kaan İnce %0 ve Özge Dirik %1,38'dir. Dolayısıyla cesaret sözcüğünü adet olarak da oransal olarak en fazla Soysal Ekinci kullanmış olup örnek olarak

“bir Osmanlı Sipahisi kadar vahşi ve cesur

Ne tam bir ümmeti Muhammet'tir,

ne de asrını yaşayan bir ulus

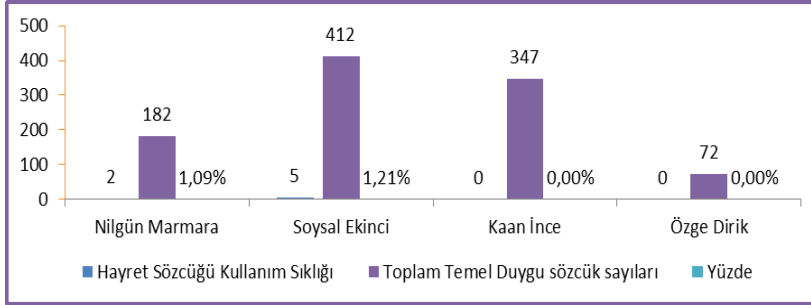
Umutsuzluğun resmini yüzlerinde bulursunuz

mutusuzluğun resmini yüzlerinde” verebiliriz.

4.2.13. Hayret Sözcüğü

Şekil 13

Şairlerin Hayret Sözcüğü Kullanımları

Şekil 13'te görüldüğü üzere Nilgün Marmara 2, Soysal Ekinci 5, Kaan İnce 0 ve Özge Dirik 0 adet hayret sözcüğü kullanmışlardır.

Yüzde olarak kullanım oranları ise Nilgün Marmara %1,09, Sosyal Ekinci %1,21, Kaan İnce %0 ve Özge Dirik %0'dır. Dolayısıyla hayret sözcüğünü adet olarak da oransal olarak en fazla Sosyal Ekinci kullanmış olup örnek olarak

“-İlk çatışmadan sonra yükselip çoğalan
ateşböcekleri karşısında
halkımın hala şaşkın, hala yumuktu gözleri
ve çatışma çatışmayı, kırım kırımını izledi-” verebiliriz.

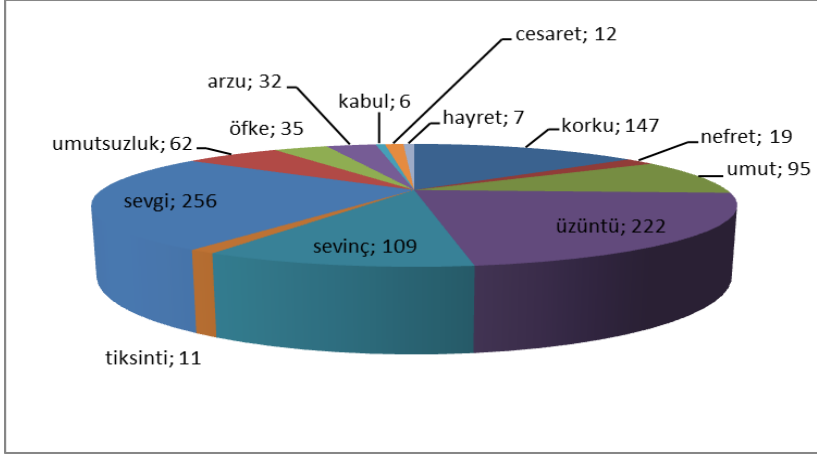
5. Sonuç ve Öneriler

20. yüzyılın ikinci yarısında intihar eden ve amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenmiş 4 Türk şairinin temel duygu sözcüklerinin (korku, nefret, umut, üzüntü, sevinç, tiksinti, sevgi, umutsuzluk, öfke, arzu, kabul, cesaret ve hayret) kullanımında benzerlik ve farklılıkların incelemesi yapılmış ve kullanım oranları ve aralarındaki karşılaştırmalar yapılmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında belirlenen temel duygu sözcükleri içerisinde intihar eden dört şair tarafından en fazla kullanılan sözcük 256 kullanım ile sevgi sözcüğüdür. Sevgi sözcüğünü 222 ile üzüntü ve 147 ile korku sözcükleri takip etmektedir. Belirlenen diğer duygu sözcükleri kullanımı ise **şekil 14**'te gösterilmiştir.

Şekil 14

Dört Şairin Kullandıkları Toplam Duygu Sözcükleri Sayıları

Ölüm ve mutlu yaşama isteği arasında güçlü bir ilişki vardır. İnsanlar, mutsuz oldukları ortamlarda yaşamaya zorlandıklarında ruhsal bunalıma girebilirler. Bu durumda kişi bir korku hâlinin içindedir ve bunu bir şekilde gösterir. Çevresinden ve kendisinden kaçmaya çalışır ve ölümü tercih edebilir. Ölüm acıya karşı gelmek ve ondan kurtulmak için bir yoldur. Yaşadığı sürece mutluluğa bir türlü kavuşamamış kimi şairler de ölümle huzura kavuşmayı ummuşlardır (Erol, 2010: 289-290, 292-293).

Nilgün Marmara, ölümü hayattan bir kaçış noktası olarak görmekle birlikte, bu kaçışla birlikte ölüm mutluluğun zirve noktasıdır. Onun için ölümü sadece aşk erteleyecektir (Özdemir, 2017: 67). Yaşadığı duygu durumlarındaki farklılıkları ölüm, aşk, üzüntü, sevinç, korku gibi birbirine zıt duyguları “Pembe Sevgili” şiirinde de *gülmek* ve *ağlamak* gibi sevinç ve üzüntüyü bir arada yaşamaktadır:

Ey, öyleydi o!

Kedilik kafesinde yaşardı,

Kötülük denli gerçektir,

Dünyaya karşı güler, gülerdi.

Pembe sevgili

Deliliğin oyuncak odasındaydı

Sanat denli kurmaca gözyaşıyla

Ağlar, ağlardı dünyaya karşı.

Sümevra (2007: 153) intihar notunda da “Bir insanın özgürlüğü için bin insanı acılar içinde bıraktım. Beni affedin.” şeklinde Soysal Ekinci üzüntüsünü son olarak ifade etmiştir.

Kaan İnce ise Erol (2010: 344) şiirlerinde sıkça intihar konulu cümlelere yer vermesinin yanında “Zaman Kısıkcısı” adlı şiirinde ‘Kabristan durağında inecek yok’ diyerek ölüme karşı kararlı duruşunu göstermiş ancak nihai eylemi ile sevenlerini şaşırtmıştır. Bununla birlikte en çok kullandığı sevgi sözcüğüne farklı bir açıdan bakmak istersek, şiirlerinde Polat’ın (2014, s.81) dediği gibi yoğun bir şekilde çocuk sözcüğü ile bağlantılı ölüm konusu işlenmiştir. Çamurla oynayan birilerinin akılda ve dolayısıyla da uykuda leke kalması çocukluğa bir özlem gibi algılanabileceği gibi;

“Işık cümbüşüydü sisler içinde çocukların gülüşü gittiler işte”, “çek kürekleri tayfa götür bu limandan denizi küstüm çocuk gibi çünkü zamana”, “tok bir çocuk benim sevgim kalbim” cümlelerinde özlem yanında çocukluk sevgisi olarak da algılanır.

Oransal olarak en çok sevgi sözcüğü kullanan Özge Dirik'in intihar notunda "VASİYETİMDİR. Bu 30 parça kitaplaşsın. Bir tanesini de mezarıma gömün. Öpücük sesi." Kamer (2007). "Öpücük sesi" ile sevgisini son cümlelerinde de göstermiştir. Buradan da anlaşılacağı üzere şairler çoğunlukta yaşadıkları duygularını intihar notlarında yansıtma eğilimindedirler.

Şairler bireysel olarak değerlendirildiğinde ise her şairin en fazla kullandığı ilk dört sıradaki duygu sözcükleri genel olarak aynıdır.

Tablo 4

Dört Şairin En Fazla Kullandıkları Duygu Sözcükleri

Şair	En Fazla Kullandıkları Duygu Sözcükleri
Nilgün Marmara	Korku, Sevgi, Sevinç, Üzüntü
Soysal Ekinci	Üzüntü, Korku, Sevgi, Umut
Kaan İnce	Sevgi, Üzüntü, Umut, Korku
Özge Dirik	Sevgi, Üzüntü, Korku, Umut

Tablo 4 incelendiğinde şairlerin en fazla kullandıkları ilk dört duygu sözcükleri sevgi, üzüntü, korku ve umut diyebiliriz. Buradan çıkaracağımız sonuç intihar eden bu dört şairimizin hayatlarına son verme nedenlerini eserlerinde sık kullandıkları bu sözcükler vasıtasıyla anlatmaya çalıştıklarını ve bu ortak duyguları paylaştıklarını söyleyebiliriz.

Ayrıca bu çalışmada duygu içerikli yazınsal metinler olan şiirleri ortaya çıkaran, hayatını intihar ile sonlandıran şairlerin duygu sözcüklerinin kullanımının tespit edilmesi, benzerlik ve farklılıkların ortaya çıkarılması ile şiirlerinin anlaşılmasına, duygu durumlarının belirlenmesine ve şiir bilimsel açıdan okuyucularda ne tür duygu durumu etkileri bırakacağına belirlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmüştür.

Bu çalışmada kullanılan amaçlı örnekleme yöntemine göre belirlenen ölçütler değiştirilerek benzer çalışmalar yürütülebilir. Düşüncelerini, duygularını kelimelerle veya sembollerle ifade eden sanatçıların düşünceleri ve duygu durumları hakkında bilgi sahibi olmada ve sonu olumsuz bitebilecek eylemleri tahmin etmede fikir vermesi amacıyla da kullanılabilir.

Kaynakça

Akçay, C. ve Çoruk, A. (2012). Çalışma Yaşamında Duygular ve Yönetimi: Kavramsal Bir İnceleme. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi*, 1 (1), 3-25.

Arkun, N. (1978). *İntiharın Psikodinamikleri*. (2.baskı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.

Battin, M. P. (2004). Suicide. *Encyclopedia of Bioethics*. New York: Thomson Gale Press.

Bauer, M., Bosch, G. ve Freyberger, H. (1985). *Psikiyatri, Psikosomatik-Psikoterapi* (Çev: G.Koptagel-İlal). Kırklareli: Sermet Matbaası.

Bozkurt, F. (2014). Sözlüklerdeki temel duygu kavramlarının yeniden tanımlanması: bir yöntem önerisi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*, 21(1), 3.

Carlson, N. R. (1998). *Discovering Psychology*. Massachusetts:Allyn and Bacon Inc.

Durkheim, E. (2013). *İntihar*. (Çev. Z. İlkelen). İstanbul: Pozitif Yayınları.

Erol, K. (2010). *Modern Türk şiirinde Aşk Ölüm ve İntihar*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Eyüboğlu, İ.Z. (1998). *Türk Dilinin Etimoloji Sözlüğü*. İstanbul: Sosyal Yayınlar.

Farberow, N.L. (2003). *Encyclopedia of Death and Dying*. New York: Macmillan Press.

Fedden, H. R. (1972). *Suicide: A Social and Historical Study*. New York: Benjamin Blom İNC Publishers Press.

Frijda, N. H. (1986). *The Emotions*. New York: Cambridge University Press.

Gutmann, J. (1978). *Death: Western Philosophical Thought, Encyclopedia of Bioethics*. New York: The Free Press.

Gümüş, S. (2019). *Modernizm ve Postmodernizm*. (4. baskı). İstanbul: Can Yayınları.

Ji, S., Pan, S., Li, X., Cambria, E., Long, G. ve Huang, Z. (2020). Suicidal ideation detection: A review of machine learning methods and applications. *IEEE Transactions on Computational Social Systems*, 8(1), 214-226. <https://doi.org/10.1109/TCSS.2020.3021467>

Kamer, V. (2007). *Özge Dirik Kitabı: Nokta Durağı*, Kuzey Yıldızı Edebiyat Dergisi. <https://kuzeyyildizi.com/ozge.dirik.kitabi>. (Erişim tarihi: 02.11.2022).

Manz, C. C. (2009). *Duyguları yönetmenin gücü duygusal disiplin*. (Çev. N. Bayraktar). İstanbul: Arıtan Yayınları.

Minois, G. (2008). *İntiharın Tarihi, İstemli Ölüm Karşısında Batı Toplumu*. (Çev. N. Acar). Ankara: Dost Kitabevi.

O'Dea, B., Larsen, M. E., Batterham, P. J., Calear, A. L. ve Christensen, H. (2017). A linguistic analysis of suicide-related Twitter posts. *Crisis*, 38, 319–329. <https://doi.org/10.1027/0227-5910/a000443>.

Okay, O. (1969). *Beşir Fuad*. İstanbul: Hareket Yayınları.

Okay, O. (1994). Edebiyat. *TDV İslam Ansiklopedisi* (Cilt 10), 395-397. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi.

Ophir, Y., Tikochinski, R., Brunstein Klomek, A., ve Reichart, R. (2022). The hitchhiker's guide to computational linguistics in suicide prevention. *Clinical Psychological Science*, 10(2), 212-235. <https://doi.org/10.1177/216770262110220>

Ortony, A. ve Turner, T. J. (1990). What's basic about basic emotions?. *Psychological Review*, 97 (3), 315-331. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.97.3.315>

Ortony, A., Clore, G.L. ve Collins, A. (1994). *Cognitive Structure of Emotions*. New York:Cambridge University Press.

Özdemir, M. (2017). *Nilgün Marmara ve Didem Madak şiirinin feminist bağlamda mukayeseli incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pala, İ. (b.t.). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ yayınları.

Pavlenko, A. (2002). Bilingualism and emotions. *Multilingua*, 21, 45–78.

Pestian J.P., Matykiewicz P. ve Linn-Gust M. (2012). What's in a note: Construction of a suicide note corpus. *Biomedical Informatics Insights*, 5, 1-6. <https://doi.org/10.4137/BII.S10213>.

Plutchik, R. (1994). *The Psychology and Biology of Emotion*. New York:Harper & Collins.

Polat, İ. (2014). Post-dramatik yaşamların ötesinde: Sarah Kane ve Kanat Güner. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7 (34), 147-155.

Polat, İ. (2014). *Sanatçının intiharı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Rize: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schoene, A.M., Turner, A., De Mel, G.R. ve Dethlefs, N. (2021). Hierarchical multiscale recurrent neural networks for detecting suicide notes. *IEEE Transactions on Affective Computing* <https://doi.org/10.1109/TAFFC.2021.3057105>

Sheets Johnstone, M. (1999). Emotion and movement. A beginning empirical-phenomenological analysis of their relationship. *Journal of Consciousness Studies*, 6(11-12), 259-277.

Smith, T. W. (2018). *Duygular sözlüğü*. İstanbul: Kolektif Kitap

Sümer, N. (2016). Antik ve ilkel toplumlarda intihar olgusu. *Siirt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 83-116.

Sümeýra, C. (2007). *Kendi Kalemini Kıranlar, Türk Edebiyatında İntihar*. İstanbul: Şûle Yayınları.

Tarhan, N. (2006). *Duyguların psikolojisi ve duygusal zekâ*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Titrek, O. (2007). IQ'dan EQ'ya: Duyguları zekice yönetme. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Turan, L. (2008). Türk edebiyatında şiir yazma sebepleri ve Edirneli Örfi Mahmud Ağa Divanı'ndaki on iki gazelin yazılma sebepleri üzerine. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12 (2), 42-70.

Türkçe Sözlük (2011). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara (11. baskı).

Ulutaş, N. (2006). *Türk romanında intihar (1872-1960)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Uturgauri, S. (1989). “*Bunalım Edebiyatı ve modernizmin sorunları*”, Türk Edebiyatı Üzerine. İstanbul: Cem Yayınevi.

Taranan Eserler

Kaan İnce, 2019, *Gizdüşüm*, ve Yayınevi.

Nilgün Marmara, 2017, *Daktilo Edilmiş Şiirler*, Everest Yayınevi.

Özge Dirik, 2009, *Hayat Susunca Konuştu Ölüm*, ArtShop.

Soysal Ekinci, 2017, *Biri Yitik İki Ülke*, Manos Kitap.